

Prof. dr. sc. Dragan Bolanča

Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

STVARNA PRAVA NA BRODU (USPOREDBA HRVATSKOG I BOSANSKO-HERCEGOVAČKOG PLOVIDBENOG ZAKONODAVSTVA)

Predmet ovoga rada jest analiza pravnog uređenja stvarnih prava na brodu (hipoteke i pomorskih privilegija). Prvenstveno se analiziraju odredbe Pomorskog zakonika Republike Hrvatske iz 2004. i Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi Bosne i Hercegovine iz 1992. god. Proučavaju se i odredbe relevantnih općih zakonskih propisa, te međusobni odnos svih izvora prava. Uočavaju se mnoge sličnosti i neke bitne razlike (u manjoj mjeri) uz zaključna razmatranja.

Ključne riječi: Republika Hrvatska; Republika Bosna i Hercegovina; Republika Srpska; Brod; Hipoteka na brodu; Privilegiji na brodu.

1. UVOD

U Republici Hrvatskoj brod je plovni objekt (lat. *navis*), ali i stvar posebne vrste (lat. *res sui generis*), pa se na njega u pogledu stvarnih prava prvenstveno primjenjuju pomorske norme (*Pomorski zakonik* – dalje PZ),¹ a supsidijarno norme imovinskog (građanskog) prava (*Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima* – dalje ZVDSP),² ako PZ-om nije drugačije određeno – čl.

Dragan Bolanča, Dragan.Bolanca@pravst.hr.

¹ Vid. Pomorski zakonik, *Narodne novine RH*, br. 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13. i 26/15. Stupio je na snagu dana 29. prosinca 2004. god. (čl. 1032.), kada je prestao važiti stari Pomorski zakonik, *Narodne novine RH*, br. 17/94, 74/94. i 43/96., dalje – PZ 94.). Inače, to je bio “prvi cjeloviti i sutavni pomorski zakonodavni zbornik, pravi hrvatski corpus iuris maritimi” – tako I. Grabovac, *Pomorski zakonik s pojmovnim kazalom*, Zagreb 1994, V. U čemu je bila važnost zakonodavnog akta iz 1994. god. vid.: D. Bolanča, „Axel Luttenberger: *Some Views on the New Croatian Maritime Code*”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 1-2/1995, 113–117; D. Bolanča: “The New Croatian Maritime Code”, *Acta Juridica Hungarica*, Budapest 1997, 60–63.

² Vid. *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, *Narodne novine RH*, br. 91/96, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 i 152/14.) – dalje ZVDSP. Detaljnije M. Žuvela, *Vlasničkopravni odnosi*, Organizator, Zagreb 2005. U pogledu stvarnih prava na brodu, primjenjuju se odredbe ZVDSP-a samo za ona pitanja koja nisu uređena PZ-om kao posebnim propisom tj. kada odgovor na neko pitanje ne možemo pronaći u PZ-u.

209., st. 4. PZ-a.³ Brod je *pokretna* stvar (čl. 208. PZ-a), jer je namijenjen plovidbi, pa ga obilježavaju pokretna svojstva. Brod je i *sastavljena* stvar, jer se sastoji od dijelova⁴ i pripadaka.⁵ Na brodu mogu postojati stvarna prava,⁶ a napose pravo vlasništva, te založna prava u vidu dva oblika: hipoteka na brodu i pomorski privilegiji (čl. 209., st. 1. PZ-a).⁷ Kada se stvarna prava

³ Norme imovinskog prava koje važe za brod, odnose se i na druge plovne objekte (brod u gradnji, jahte, jahte u gradnji, brodice), osim za ratne brodove (čl. 209, st. 1. PZ-a). Napominjemo da se ovaj rad prvenstveno odnosi na brod u pomorskoj plovidbi. *Brod* (osim ratnog broda) jest plovni objekt namijenjen za plovidbu morem, čija je duljina veća od 12 metara, a bruto tonaža veća od 15, ili je ovlašten prevoziti više od 12 putnika (čl. 5, toč. 4. PZ-a). *Pomorska plovidba* je plovidba koja se obavlja na moru i rijekama hrvatskoga jadranskog slijeva do granice do koje su one plovne s morske strane (čl. 5, toč. 1. PZ-a) – detaljnije D. Bolanča, *Prometno pravo Republike Hrvatske*, Pravni fakultet, Split 2016, 6 i 64. Međutim, analizirana zakonska rješenja odnose se i na brod u unutarnjoj plovidbi. Naime, Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda – ZPLUV, *Narodne novine RH*, br. 109/07, 132/07, 51A/13 i 151/14. – dalje propisuje da se na pitanja koja nisu uređena tim zakonskim aktom, na odovarajući način primjenjuju odredbe PZ-a (čl. 1, st. 2. ZPLUV-a). Pošto ZPLUV ne uređuje pitanje stvarnih prava na brodu, analogno se primjenju odredbe PZ-a. Inače, *unutarnja plovidba* je ona plovidba koja se obavlja na unutarnjim vodama, a to su rijeke, kanali i jezera, osim rijeka jadranskog slijeva u dijelu toka kojim se obavlja pomorska plovidba (čl. 4, toč. 1 i 2. ZPLUV-a). U unutarnjoj plovidbi, *brod je plovilo namijenjeno isključivo ili pretežno za plovidbu unutarnjim plovnim putovima, duljine (L) 20 metara ili više; plovilo čiji je umnožak duljine (L), širine (B) i gaza (T) zapremina od 100 m³ ili više; plovilo namijenjeno za prijevoz više od 12 putnika; tegljač; potiskivač; plovilo namijenjeno za pokretanje bočnog sastava koji se ne sastoji isključivo od čamaca bez obzira na njihovu duljinu, širinu i zapreminu* (čl. 4, toč. 6. ZPLUV-a). O tome vid. D. Bolanča, *Hrvatsko plovidbeno upravno pravo*, Pravni fakultet, Split 2015, 125–126.

⁴ Dijelovi broda zajedno čine jednu cjelinu, a mogu biti samostalni i nesamostalni. *Samostalni* dijelovi broda su u fizičkoj vezi s brodom kao glavnom stvari i nužni su za njegovo postojanje i funkcioniranje (npr. brodski strojevi, instrumenti, uređaji i dr.). *Nesamostalni* dijelovi (npr. brodska oplata) ne gube prijašnju fizičku opstojnost. U pravnom prometu dijelovi prate pravnu sudbinu glavne stvari – broad- Detaljnije vid. D. Pavić, *Pomorsko imovinsko pravo*, Književni krug, Split 2006, 38–39.

⁵ *Pripadak* broda jesu sve stvari koje po svojoj namjeni trajno služe njegovoj uporabi i kad su privremeno od njega odvojene (čl. 217, st. 1. PZ-a). To su i one stvari koje su upisane u brodski inventar (čl. 217, st. 2. PZ-a). Pripadak (pertinencija) broda fizički je samostalna stvar (npr. brodica za spašavanje, sidra, konopi i sl.), ali predstavlja sporednu stvar koja je određena da služi glavnoj stvari (brodu), a da pri tome ne postaje njezin sastavni dio – *Ibid.*, 39.

⁶ *Stvarno pravo* (lat. *ius reale*, engl. *law of property*, fran. *droit du biens*) je sustav pravnih pravila koji uređuje odnose što nastaju među fizičkim i pravnim osobama u povodu stvari – vid. Pravni leksikon, Leksikografski zavod «Miroslav Krleža», Zagreb 2007, 1539–1540. Napominjemo da bi na brodu bilo moguće osnovati i služnosti plodouživanja i uporabe, iako je to u praksi neuobičajeno – tako J. Marin, „Registri plovnih objekata i zrakoplova“, *Zbornik radova sa savjetovanja „Hrvatsko registarsko pravo“*, Zagreb 2006, 125.

⁷ Hrvatski je zakonodavac preuzeo rješenja *Međunarodne konvencije o pomorskim privilegijima i hipotekama* (engl. *International Convention on Maritime Liens and Mortgages*) iz 1993., koja je stupila na snagu 2005. god. ali ju Republika Hrvatska nije ratificirala – vid. opširnije G. Stanković, „Međunarodna konvencija o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1993. godine“, *Uporedno pomorsko pravo*, Zagreb 1995, 83–133.

na brodu stječu na temelju pravnog posla, za valjanost tog posla potreban je pisani oblik (čl. 213., st. 1. PZ-a). Stvarna prava na brodu mogu se steći, prenijeti, ograničiti i ukinuti jedino upisom u odgovarajući upisnik (čl. 214., st. 1.).⁸ Dakle, premda je pokretnina, brod je u pogledu stvarnih prava podvrgnut knjižnom režimu, pa se tretira kao nekretnina.

2. VLASNIŠTVO NA BRODU

Vlasništvo je stvarno pravo na određenoj stvari koje ovlašćuje svoga nositelja da s tom stvari i koristima od nje čini što ga je volja, te da svakoga drugoga od toga isključi, ako to nije protivno tuđim pravima ni zakonskim ograničenjima (čl. 30., st. 1. ZVDSP). Vlasnik broda je ovlaštenik prava vlasništva na brodu i ima među ostalim, pravo *posjedovanja* (lat. *possidere*), *uporabe* (lat. *uti*), *korištenja* (lat. *frui*) i *raspolaganja* (lat. *abuti*). Njegova su prava pune privatne pravne vlasti ograničena samo zakonom ili pravima neke druge osobe na tom brodu.⁹ Vlasnik broda upisuje se u upisnik brodova u list B.¹⁰

3. HIPOTEKA NA BRODU

Hipoteka na brodu je prvi oblik založnog prava na brodu.¹¹ *Hipoteka na brodu*¹² jest pravo prema kojem je vjerovnik ovlašten namiriti svoju tražbinu iz prodajne cijene broda ostvarene *sudskom prodajom*¹³ ili *izvansudskom*

⁸ To se ne odnosi na sljedeće slučajeve: 1. prijelaz prava vlasništva broda na osiguratelja prihvaćanjem izjave osiguranika o napuštanju broda ili isplatom naknade iz osiguranja za potpuni gubitak broda, 2. stjecanje prava vlasništva nasljeđivanjem, dosjelošću i javnom sudskom prodajom, 3. proglašenje broda pomorskim ili ratnim plijenom na moru (PZ, čl. 215).

⁹ Vid. M. Žuvela, 67–68.

¹⁰ Više o upisnicima brodova vid.: D. Bolanča, Ž. Primorac, „Upisnici (registri) plovila u Zakonu o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije Bosne i Hercegovine iz 2005. godine” *Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse”* 6/2008, 35–40; D. Bolanča, „Upisnici (registri) plovila u bosansko-hercegovačkom plovidbenom zakonodavstvu”, *Pravna riječ* 36/2013, 87–100.

¹¹ Tipičan slučaj u kojem se na pokretnim stvarima uspostavlja založno pravo a da vjerovnik ne dobiva stvar da je drži u svom posjedu, jest slučaj zalaganja broda. U pogledu takve pokretne stvari uspostavlja se situacija nalik na onu kod nekretnina – tako N. Gavella, *Založno pravo*, Pravni fakultet, Zagreb 1992, 59; D. Medić, *Pravo obezbjeđenja potraživanja*, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka 2013, 58; E. Čulinović-Herc, „Zalaganje pokretnih stvari bez gubitka posjeda”, *Zbornik radova „Zaštita vjerovnika”*, Opatija 1994, 100.

¹² V. Hlača, „Hipoteka na brodu u hrvatskom pomorskom pravu”, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 2/2006, 849–869; J. Marin, „Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj”, *Poredbeno pomorsko pravo* 159/2005, 25–57.; Z. Radović, *Hipoteka na brodu*, Institut za uporedno pravo, Beograd 1986, 12–78; J. Nikčević-Grkinić, „Hipoteka na brodu (pojam, nastanak, prostiranje i prestanak hipoteke na brodu)”, *Pravna riječ* 8/2006, 243–254; Z. Rašović, *Hipoteka*, Notarska komora Crne Gore, Podgorica 2015, 628–703.

¹³ PZ 94. predviđao je samo sudsku prodaju kao jedini zakonski način namirenja vjerovnika (čl. 234, st. 1.), a iznimno i prodaju javnom dražbom.

prodajom¹⁴ ili uzimanjem broda u posjed i iskorištavanjem broda¹⁵ (čl. 219., st. 1. PZ-a).¹⁶ Ugovorne strane mogu ugovorom isključiti neke od nabrojanih vjerovnikovih ovlasti (čl. 219., st. 2. PZ-a). Iznimno, kada se namirenje na temelju hipoteke na brodu provodi u inozemstvu uz primjenu postupovnih odredaba stranog prava koje ne poznaje sudsku prodaju, vjerovnik je ovlašten namiriti se iz prodajne cijene broda ostvarene *nadmetanjem na javnoj dražbi* (čl. 219., st. 3. PZ-a). Hipotekarni vjerovnici se namiruju prema redosljedju kako je upisana hipoteka u upisnik brodova (list C), a za red prvenstva mjerodavno je vrijeme kad je prijedlog za upis stigao lučkoj kapetaniji koja vodi odnosni upisnik brodova (čl. 226., st. 1. PZ-a).

Hipoteka na brodu može nastati ugovorom (*ugovorna hipoteka*) ili sudskom odlukom (*prisilna sudska hipoteka*) – čl. 220., st. 1. PZ-a.

3.1. Ugovorna hipoteka na brodu

Premda hrvatski zakonodavac naglašava da hipoteka na brodu *inter alia* „*nastaje ugovorom*“ (čl. 220., st. 1. PZ-a), ta formulacija pravno nije najpreciznija. Naime, hipoteka na brodu nastaje na *temelju* ugovora kao pravnog posla kojemu je cilj osnivanje hipoteke na brodu radi osiguranja

¹⁴ Ovo je novi i radikalni način namirenja vjerovnika, a uzor mu je u zemljama s prevladavajućim utjecajem engleskog prava odnosno *common law*-a, koje poznavaju institut *mortgage*-a. Prema tom institutu vjerovnik (*mortgagee*) ima ovlast da privatnom (izvansudskom) prodajom proda brod dužnika (*mortgagor*) i namiri svoju tražbinu – detaljnije vid.: W. Tetley, *Maritime Liens and Claims*, International Shipping Publications, Second Edition, Montreal 1998, 469–533; J. Nikčević-Grkinić, „Pomorska hipoteka (*mortgage*) u engleskom i američkom pravu“, *Naše more* 1-2/2009, 57–64. Radikalnost zakonodavca se ogleda u tome da se izvansudska prodaja broda dopušta u pogledu brodova, dakle stvari čije je pravno uređenje sačinjeno po uzoru na uređenje nekretnina kod kojih je nezaobilazno pravilo da se namirenje iz vrijednosti stvari provodi putem sudske prodaje. Vodeći se više ekonomsko – političkim, nego pravnim razlozima, uređenje hipoteke na brodu htjelo se učiniti privlačnijim za strane kreditore (vjerovnike), ten a taj način stvoriti podlogu za olakšano dobivanje dugoročnih kredita za hrvatske brodare. Naime, rješenja engleskog prava u vezi zalaganja brodova postal su danas svjetski standard koji se, u cilju konkurentnosti i opstanka na tržištu, mora slijediti. Činjenica je da banke žele na raspolaganju imati mogućnost privatne prodaje broda u cilju namirenja svoje hipotekom osigurane tražbine – detaljnije G. Stanković, „Hrvatska pomorska hipoteka u svjetlu nadolazećih izmjena Pomorskog zakonika“, *Vladavina prava* 1/1979, 129.

¹⁵ Uzimanje broda u posjed i njegovo iskorištavanje PZ 94. dopuštao je samo ako je to bilo predviđeno u ugovoru o hipoteci na brodu (dakle, to nije bila zakonska mogućnost vjerovnika).

¹⁶ ZVDSP hipoteku na pokretnim stvarima naziva *registarsko založno pravo*, te izričito određuje da se na registarsko založno pravo prvenstveno primjenjuju posebne zakonske odredbe, a podredno i odredbe toga zakona koje uređuju založno pravo na nekretninama, ali samo: 1. ako opće odredbe ZVDSP-a o založnom pravu na nekretninama nisu u suprotnosti s posebnim zakonskim odredbama i 2. ako opće odredbe ZVDSP-a o založnom pravu na nekretninama nisu u suprotnosti s prirodom određene hipoteke – registarskog založnog prava (čl. 304, st. 4) – tako N. Gavella *et al.*, *Stvarno pravo*, svezak drugi, Narodne novine, Zagreb 2007, 233.

namirenja određene tražbine. Međutim, samim sklapanjem ugovora o hipoteci na brodu, hipoteka još nije nastala. Potreban je način, *modus* stjecanja toga stvarnog prava, a to je u pravilu, uknjižba toga prava u upisnik brodova (čl. 214., st. 1. PZ-a, čl. 309., st. 1. ZVDSP-a).¹⁷ Upis hipoteke je pretpostavka za stjecanje hipoteke i ima konstitutivni učinak istovremeno prema svima: i prema strankama ugovora o hipoteci i prema svim trećim osobama.¹⁸ Što se tiče stranaka ugovora o hipoteci, između njih i prije upisa hipoteke u upisnik brodova djeluje ugovor o hipoteci (ne i sama hipoteka, jer ona do upisa ne proizvodi pravne učinke). Stranke moraju izvršavati sve obveze iz ugovora o hipoteci,¹⁹ jer je to za njih izvor prava kojim je od trenutka sklapanja toga ugovora uređen njihov pravni odnos, a osim toga taj je ugovor važan, jer pod određenim uvjetima može predstavljati i *ovršnu ispravu* ukoliko sadrži klauzulu *intabulandi* i klauzulu *exequendi* (čl. 220., st. 2. PZ-a).²⁰

Kada nepodmirena tražbina osigurana hipotekom na brodu dospije,²¹ hipotekarni vjerovnik može početi ostvarivati svoje pravo na namirenje tražbine prisilnim putem. Vjerovnik je prvenstveno ovlašten namiriti se putem *sudske prodaje broda*. Sudska prodaja broda jest način namirenja koji nužno uključuje aktivnost suda, pa taj pojam obuhvaća sudsku usmenu javnu dražbu (čl. 870., st. 1. PZ-a) ili prodaju neposrednom pogodbom (čl. 870., st. 2. – st. 4. PZ-a).

¹⁷ Ako nisu ispunjene pretpostavke za uknjižbu, a ona je zatražena, tada će se hipoteka osnovati *predbilježbom* pod uvjetom naknadnog opravdanja toga upisa. Prema PZ-u, hipoteka na brodu je dopuštena samo ako su tražbine i pravna osnova hipotekarnog prava učinjene vjerojatnim (čl. 320.).

¹⁸ U pogledu uređenja hipoteke na nekretninama, koje se na odgovarajući način primjenjuje i na uređenje hipoteke na brodu, razlikuje se trenutak osnivanja hipoteke (trenutak kada lučkoj kapetaniji kao nadležnom tijelu pristigne prijedlog za upis hipoteke) od trenutka kada nastupaju pravni učinci osnivanja hipoteke (trenutak upisa u upisnik brodova kao javni upisnik) – vid. N. Gavella *et al.*, 320–321.

¹⁹ Ugovor o hipoteci je formalan ugovor (čl. 213. PZ-a), a može sadržavati sporazum stranaka o vrijednosti broda, te o najnižoj prodajnoj cijeni (čl. 220, st. 3. PZ-a).

²⁰ „Ako ugovor o hipoteci u kojem je potpis dužnika javno ovjeren sadrži izjavu dužnika da vjerovnik može neposredno na temelju ugovora zatražiti upis hipoteke u upisnik brodova, kao i izjavu dužnika da je suglasan da se na temelju tog ugovora na brodu na kojem je zasnovana hipoteka može radi tražbine utvrđene tim ugovorom nakon dospelosti tražbine provesti neposredna ovrha, takav je ugovor ovršna isprava“ (čl. 220, st. 2. PZ-a). Zasnivanje hipoteke na brodu u postupku javnobilježničkog osiguranja nije ništa drugo do vrsta ugovorne hipoteke, jer se radi o ugovoru (sporazumu stranaka), a zbog postizanja željenih učinaka takvog sporazuma traži se određena neophodna aktivnost javnih bilježnika.

²¹ Izuzetno, hipotekarni vjerovnik može zahtijevati isplatu tražbina i *prije dospelosti*, u slučaju kada je brod pretrpio takva oštećenja ili je njegovo stanje takvo da hipoteka ne daje dostatnu sigurnost za namirenje tražbine, a dužnik nije ponudio osiguranje na drugi način za razliku nastalu tim smanjenjem sigurnosti (čl. 233. PZ-a).

Jedno od nabrojanih zakonskih ovlaštenja vjerovnika jest i namirenje njegove tražbine iz prodajne cijene broda ostvarene *izvansudskom prodajom*.²² U slučaju izvansudske prodaje broda vjerovnik može slobodno prodati brod, a pri tome mora postupati *pažnjom dobrog gospodarstvenika*,²³ te postići razumnu cijenu²⁴ s obzirom na stanje broda i cijenu takvih ili sličnih brodova na tržištu, te njegovu opterećenost stvarnim pravima drugih osoba (čl. 221., st. 1. PZ-a). Ukoliko ne postupi na opisani način, vjerovnik odgovara dužniku za svu štetu koju mu je prouzročio suprotnim ponašanjem (čl. 221., st. 2. PZ-a). Kupac koji kupi brod od hipotekarnog vjerovnika koji se koristi pravom na izvansudsku prodaju, stječe pravo vlasništva na brodu neovisno o stvarnom odnosu između vjerovnika i dužnika (čl. 223., st. 1. PZ-a).²⁵ Nadalje, kupac je ovlašten neposredno tražiti ovrhu protiv dužnika radi predaje broda u posjed (čl. 224. PZ-a).²⁶

U slučaju *preuzimanja broda u posjed i njegova iskorištavanja* radi zaštite svojih interesa vjerovnik može zaprimati prihode broda, te zaradu rabiti za namirenje svoje tražbine, a i ovdje mora postupati *pažnjom dobrog gospodarstvenika* (čl. 225. PZ-a).²⁷

Hipoteka na brodu prostire se i na pripadak broda, osim u slučaju kad je u upisniku broda zabilježeno da je pripadak u vlasništvu druge fizičke ili pravne osobe (čl. 228. PZ-a). Hipoteka na brodu prostire se i na ove *uzgrednosti broda*:²⁸ 1) tražbine po osnovi naknade štete za još nepopravljena

²² Vjerovnik koji se koristi pravom na izvansudsku prodaju broda ovlašten je zatražiti *upis zabilježbe* izvansudske prodaje u upisnik brodova (čl. 222, st. 1. PZ-a). Nakon ove zabilježbe nedopušteni su upisi na temelju raspoložbe dužnika (čl. 222, st. 2. PZ-a). Vjerovnik kasnije upisane hipoteke na brodu treba pribaviti suglasnost vjerovnika prije upisane hipoteke na brodu za izvansudsku prodaju (čl. 226. PZ-a).

²³ Sudionik u obveznom odnosu dužan je u ispunjavanju svoje obveze postupati s pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva u odgovarajućoj vrsti obveznih odnosa (pažnja dobrog gospodarstvenika, odnosno pažnja dobrog domaćina) – čl. 10, st. 1. Zakona o obveznim odnosima, *Narodne novine RH*, br. 35/05, 41/08, 125/11. Z8/15 i dalje – ZOO), vid. I. Crnić, *Zakon o obveznim odnosima (napomene, komentari, sudska praksa i prilogi)*, Organizator, Zagreb 2006, 8.

²⁴ Mogući višak sredstava dobivenih takvom prodajom, vjerovnik je dužan isplatiti dužniku u roku od osam dana po primitku kupovnine (čl. 221, st. 3. PZ-a).

²⁵ Kupac je ovlašten tražiti upis prava vlasništva u upisniku brodova na temelju ovjerovljenog ugovora o prodaji (čl. 223, st. 2. PZ-a).

²⁶ Kupac to može tražiti na temelju izvatka iz upisnika brodova i javno ovjerovljenog ugovora o prodaji (čl. 224. PZ-a).

²⁷ Ukoliko ovlaštenik hipoteke na brodu preuzme posjed broda i njegovo iskorištavanje, upisat će se u upisnik brodova kao brodar (čl. 255, st. 2. PZ-a). Vjerovnik kasnije upisane hipoteke na brodu treba pribaviti suglasnost vjerovnika prije upisane hipoteke na brodu za preuzimanje broda u posjed (čl. 226. PZ-a).

²⁸ Pod pojmom *uzgrednosti broda* podrazumijevamo vrijednosni ekvivalent štete tj. umanjenje vrijednosti broda zbog oštećenja ili djelomičnog gubitka. Time se jača pozicija hipotekarnog vjerovnika koji bi zbog oštećenja broda mogao doći u nepovoljniju poziciju. Uvjet za prostiranje hipoteke na navedene uzgrednosti jest da oštećenja ili gubici nisu popravljeni.

materijalna oštećenja koja je brod pretrpio, 2) tražbine po osnovi zajedničke havarije, ako se ona odnose na još nepopravljena materijalna oštećenja broda (čl. 229. PZ-a). Hipoteka na brodu prostire se i na naknadu iz osiguranja broda koja pripada vlasniku broda ako nije drugačije ugovoreno (čl. 231., st. 1. PZ-a).²⁹ Hipoteka na brodu ne prostire se na vozarinu, prevozninu, tegljarinu i zakupninu ni na nagrade za obavljeno spašavanje na moru, ako nije drugačije ugovoreno (čl. 230. PZ-a).³⁰

Na hipoteci na brodu može se, na temelju ugovora, osnovati *nadhipoteka* u korist treće osobe, uz iste uvjete kao i kod hipoteke (čl. 227., st. 1. PZ-a). U tom slučaju, hipotekarni dužnik mora namiriti svoj dug hipotekarnom vjerovniku samo uz pristanak nadhipotekarnog vjerovnika ili ako dužnu svotu položi u sud. Ako hipotekarni dužnik tako ne postupi, hipoteka na brodu ostaje na snazi za tražbine nadhipotekarnog vjerovnika (čl. 227., st. 2. PZ-a). Hipotekarni vjerovnik može preuzeti posjed broda i iskoristavati ga i/ili ga prodati izvansudskim putem samo uz pisano odobrenje nadhipotekarnog vjerovnika (čl. 227., st. 3. PZ-a), a ugovor zaključen protivno navedenoj odredbi je ništavan (čl. 227., st. 4. PZ-a)

Hipoteka na brodu može se za jednu istu tražbinu upisati nepodijeljeno na dva ili više brodova ili brodova u gradnji ili na dvije ili više hipotekarnih tražbina (*zajednička hipoteka*), a vjerovnik je ovlašten tražiti namirenje cijele tražbine iz svakoga pojedinog broda na kojem postoji hipoteka (čl. 238. PZ-a).

Hipoteka na brodu *prestaje*: 1) brisanjem hipoteke, 2) prodajom broda u ovršnom ili stečajnom postupku, 3) izvansudskom prodajom broda, 4) proglašenjem broda pomorskim plijenom, odnosno ratnim plijenom na moru (čl. 236. PZ-a). Hipoteka na brodu ne prestaje promjenom vlasnika broda, osim ako PZ-om nije drukčije određeno (čl. 219., st. 4. PZ-a).

3.2. Prisilna sudska hipoteka na brodu³¹

Kao što je već naprijed navedeno, hipoteka na brodu može nastati i „*sudskom odlukom*“, a zakonodavac je naziva prisilna sudska hipoteka (čl.

²⁹ Hipoteka na naknadu iz osiguranja prestaje ako osiguratelj isplati naknadu prije nego što ga hipotekarni vjerovnik obavijesti o postojanju hipoteke na brodu (čl. 231, st. 2. PZ-a). Ali, ako je osiguratelj bio obavješten o postojanju hipoteke na naknadi iz osiguranja, onda ne smije naknadu isplatiti osiguraniku bez pristanka hipotekarnog vjerovnika (čl. 231, st. 3. PZ-a). Ako to ipak učini, odgovara hipotekarnom vjerovniku za štetu – vidi općenito o osiguranju broda D. Bolanča, *Pravo osiguranja Republike Hrvatske*, Pravni fakultet, Split 2017, 68–70.

³⁰ To je logično, jer hipotekarni dužnik brodom privređuje i tako stječe sredstva za isplatu duga zbog kojega je brod založen.

³¹ Detaljnije J. Marin, „Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj“, *Poredbeno pomorsko pravo* 159/ 2005, 34–35.

220., st. 1. PZ-a).³² Ova vrsta hipoteke jest sredstvo osiguranja novčane tražbine hipotekarnog vjerovnika, pa se na ovo osiguranje na odgovarajući način primjenjuju odredbe *Ovršnog zakona* (dalje – OZ)³³ o osiguranju prisilnim zasnivanjem založnog prava na nekretnini, ako PZ-om nije drugačije određeno (čl. 932., st. 2. PZ-a). Na osnovi ovršne isprave kojom je utvrđena novčana tražbina predlagatelj osiguranja³⁴ ima pravo tražiti osiguranje te tražbine zasnivanjem prisilne sudske hipoteke na brodu protivnika osiguranja³⁵ (čl. 932., st. 1. PZ-a). Osnivanje prisilne sudske hipoteke obavlja se *uknjižbom* na brodovima upisanim u upisnik brodova (čl. 933., st. 1. PZ-a) ili *pljenidbenim popisom broda* na brodovima koji nisu upisani u upisnik brodova (čl. 933., st. 2. PZ-a).³⁶

PZ uređuje i *predbilježbu sudske hipoteke* kao jednu od prethodnih mjera kojima se može osigurati novčana tražbina predlagatelja osiguranja (čl. 946. PZ-a). Svaka prethodna mjera, pa tako i predbilježba sudske hipoteke na brodu određuje se na temelju: 1) odluke domaćeg suda ili upravnog tijela koja nije postala ovršna, 2) nagodbe zaključene pred domaćim sudom ili upravnim tijelom ako tražbina koja je u njoj utvrđena još uvijek nije dospjela, 3) domaće javnobilježničke isprave ako tražbina koja je u njoj utvrđena još uvijek nije dospjela (čl. 943., st. 1. PZ-a). Sud će na temelju navedenih isprava odrediti prethodnu mjeru ako predlagatelj osiguranja učini vjerojatnom opasnost da bi se bez tog osiguranja onemogućilo ili znatno otežalo ostvarenje tražbine (čl. 943., st. 2. PZ-a).³⁷ Provedbom prethodne mjere predlagatelj osiguranja stječe založno pravo na predmetu osiguranja (čl. 946., st. 3. PZ-a). Ovo se osiguranje provodi predbilježbom u upisnik brodova u koji je upisan brod (predmet osiguranja), odnosno pljenidbenim popisom, ako se radi o brodu koji nije upisan u upisnik brodova, a njihov je učinak istovjetan učinku uknjižbe (pljenidbenog popisa) kod osiguranja uknjižbom sudske hipoteke. Međutim, za razliku od uknjižbe sudske hipoteke, predbilježba

³² PZ 94. upotrebljavao je izraz „presuda suda“ što je bilo pogrešno. Naime, hipoteka na brodu ne može nikada nastati presudom, nego rješenjem suda, što je posebna vrsta sudske odluke različite od presude. Ako se za stvaranje isprave koja je temelj za osnivanje sudske hipoteke traži aktivnost suda, radi se o sudskoj hipoteci. Naravno, sudska hipoteka ne nastaje samom sudskom odlukom, nego je potreban i upis hipoteke u upisnik, a taj se upis provodi na temelju sudske odluke. Tim upisom osnovana je hipoteka.

³³ Vid. Ovršni zakon, *Narodne novine RH*, br. 112/12 i 93/14. Podrobnije o OZ-u G. Mihelčić, *Komentar Ovršnog zakona*, Organizator, Zagreb 2015, 1–1194.

³⁴ *Predlagatelj osiguranja* označava osobu koja je pokrenula postupak radi osiguranja neke tražbine, te osobu u čiju je korist taj postupak pokrenut po službenoj dužnosti (čl. 2, toč. 3. OZ-a).

³⁵ *Protivnik osiguranja* označava osobu protiv koje se tražbina osigurava (čl. 2, toč. 5. OZ-a).

³⁶ Ovo osnivanje prisilne sudske hipoteke upisuje se u privremeni upisni list (čl. 933, st. 3. PZ-a).

³⁷ Ovdje se rado i tzv. objektivnoj opasnosti, pa nije potrebno da ta opasnost potječe od protivnika osiguranja. PZ u čl. 944. nabroja 6 slučajeva kod kojih se pretpostavlja da postoji potrebna objektivna opasnost.

sudske hipoteke je vremenski ograničena trajanja (čl. 948. PZ-a), a osnova-na je pod uvjetom opravdanja te predbilježbe, jer je potrebno da predlagatelj osiguranja ishodi perfektu ovršnu ispravu.³⁸

3.3. Dobrovoljna sudska hipoteka na brodu

PZ izričito ne uređuje ovakvu mogućnost zasnivanja hipoteke (premda je spominje u čl. 848.), ali je dobrovoljna sudska hipoteka na brodu, ipak moguća uz odgovarajuću podrednu primjenu odredaba OZ-a (čl. 261. – čl. 268.). Pravni temelj za nastanak hipoteke u ovom slučaju jest *sporazum stranaka* sklopljen pred sudom i uobličen u sudski zapisnik o postojanju i dospijeću tražbine koja se želi osigurati, te o tome da se radi osiguranja tražbine zasnjuje hipoteka na brodu. Potpisani sudski zapisnik ima snagu sudske nagodbe, a to znači da je tražbina utvrđena u zapisniku ovršna od trenutka dospijeća.³⁹ Na temelju sporazuma sud donosi rješenje o određivanju osiguranja uknjižbom hipoteke na brodu, te ovo rješenje dostavlja nadležnoj lučkoj kapetaniji koja vrši uknjižbu hipoteke. Uknjižba je način (*modus*) stjecanja hipoteke, jer je provedbom uknjižbe predlagatelj osiguranja stekao hipoteku na brodu.

4. PRIVILEGIJI NA BRODU

Privilegiji na brodu predstavljaju drugi oblik založnog prava na brodu. Izuzetnost ovog instituta ogleda se u tome što za stjecanje ovog prava nije potreban upis u upisnik brodova, a stječe se nastankom privilegirane tražbine, neovisno o tome drži li vjerovnik ili ne drži brod. *Privilegiji na brodu*⁴⁰ su određene tražbine koje nastaju u vezi s plovidbom i iskorištavanjem broda, a zakonodavac im daje povlašteni tretman, jer imaju *prednost u naplati* pred svim drugim pravima, pa i pred hipotekarnim vjerovnicima. Pomorski privilegiji na brodu djeluju prema vlasniku, zakupcu ili brodaru broda u odnosu na kojega je tražbina nastala, a postoje za sljedeće tražbine: 1) tražbine za plaće i druge iznose koji se duguju zapovjedniku broda, časnicima i drugim članovima posade u svezi s njihovim zaposlenjem na brodu, uključujući troškove povratnog putovanja i doprinose za socijalno osiguranje koji se plaćaju

³⁸ Vrijeme za koje se prethodna mjera određuje može trajati najdulje do proteka petnaest dana nakon nastupanja uvjeta za ovrhu (čl. 948, st. 2. PZ-a).

³⁹ Ne bude li tražbina o dospijeću namirena, predlagatelj osiguranja (hipotekarni vjerovnik) može ishoditi ovrhu već na temelju tog zapisnika, jer je zapisnik sa snagom sudske nagodbe ovršna isprava.

⁴⁰ Zakonske odredbe o privilegijima na brodu ne odnose se na javne brodove (čl. 251. PZ-a). Detaljnije o privilegijima na brodu vid.: I. Grabovac, *Suvremeno hrvatsko pomorsko pravo i Pomorski zakonik*, Književni krug, Split 2005, 51–53; J. Brstilo, „Pomorski privilegiji“, *Pomorski zbornik* 38/2000, 223–242; G. Stanković, M. Dotlić, „*Croatia (Law and Practice)*“, *Chambers Global Practice Guides - Shipping*, London 2017, 51–55., D. Bolanča, „Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj“, *Pravna riječ* 55/2018, 73–74.

u njihovo ime,⁴¹ 2) tražbine za smrt ili tjelesne ozljede koje su se dogodile na kopnu ili moru u neposrednoj vezi s iskorištavanjem broda,⁴² 3) tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda, 4) tražbine za lučke naknade, troškove plovidbe kanalima i drugim plovnim putevima, te troškove peljarenja, 5) tražbine po osnovi izvanugovorne odgovornosti za materijalne gubitke ili oštećenja prouzročena uporabom broda, izuzev gubitka ili oštećenja tereta, kontejnera i putničkih stvari koje se prevoze brodom (čl. 241., st. 1. PZ-a). Privilegirane tražbine imaju red prvenstva prema redosljedu kojim su navedene u čl. 241. (čl. 245., st. 1. PZ-a). Za postanak pomorskog privilegija i pravne učinke koji iz tog prava slijede prema trećim osobama nije potreban upis u upisnik brodova (čl. 214., st. 2. PZ-a). Pomorski privilegiji prostiru se na pripadak broda (čl. 241., st. 3. PZ-a), a ne odnose se na tražbine koje se vlasniku broda duguju na osnovi ugovora o osiguranju (čl. 244. PZ-a). Privilegiji na brodu *prestaju*: 1) utrućem tražbine osigurane privilegijem, 2) protekom jedne godine, 3) prodajom broda u ovršnom ili stečajnom postupku, 4) osnivanjem fonda ograničene odgovornosti za tražbine osigurane privilegijem na brodu koje su podvrgnute ograničenu odgovornosti (čl. 246., st. 1.), te proglašenjem broda pomorskim plijenom, odnosno ratnim plijenom na moru (čl. 246., st. 2. PZ-a). Međutim, oni ne prestaju promjenom vlasnika ili upisa ili zastave broda, ako PZ-om nije drugačije određeno (čl. 243. PZ-a), niti prestaju brisanjem broda iz upisnika brodova (čl. 250. PZ-a).

5. STVARNA PRAVA NA BRODU U BOSANSKO-HERCEGOVAČKOM PLOVIDBENOM ZAKONODAVSTVU

U Bosni i Hercegovini postoji više zakonskih propisa koji čine strukturu plovidbenog zakonodavstva, kako upravnopravnog, tako i imovinskopravnog (građanskog) karaktera. S jedne strane je *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi Bosne i Hercegovine* (dalje – ZPUPBiH iz 1992. god.) kao opći propis,⁴³ dok s druge strane *Zakon o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije Bosne*

⁴¹ Ove su tražbine osigurane i prema poslodavcu. *Poslodavac* je osoba koja je s pomorcem zaključila/sklopila ugovor o radu u svoje ime (čl. 5, toč. 35. PZ-a).

⁴² Ove su tražbine osigurane i prema poslodavcu i prema poslovođi broda. *Poslovođa broda* jest fizička ili pravna osoba koja upravlja poslovanjem i/ili tehničkim održavanjem broda i/ili popunjavanjem posade (čl. 5, toč. 33. PZ-a).

⁴³ Vid.: *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi Bosne i Hercegovine*, *Službeni list Republike BiH*, br. 2/92 i *Službeni list SFRJ*, br. 22/77, 13/82, 30/85, 80/89. i 29/90. U pitanju je preuzeti zakonski tekst iz Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije – poblize I. Grabovac, „Pomorski zakonik Republike Hrvatske i Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi Bosne i Hercegovine – poredba i nužnost zakonodavne reforme“, *Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse“* 1/2003, 7–13; H. Šemić, *Saobraćajno pravo*, Sarajevo 1996, 138–139.

i Hercegovine (dalje – ZUPPFBiH iz 2005. god.),⁴⁴ *Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske* (dalje – ZUPRS iz 2001. god.)⁴⁵ i *Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine* (dalje – ZUPBDBiH iz 2008. god.)⁴⁶ predstavljaju posebne propise. Dok ZPUPBiH i ZUPPFBiH reguliraju pomorsku i unutrašnju plovidbu,⁴⁷ preostala dva zakonska akta (ZUPRS i ZUPBDBiH) odnose se samo na unutrašnju plovidbu.⁴⁸

Za analiziranu materiju u ovom radu bitan je ZPUPBiH iz 1992. god. Navedeni zakonski akt u Dijelu četvrtom (čl. 187. – čl. 377.) pod naslovom „Osnovni materijalnopravni odnosi u pogledu broda“, regulira pravo raspolaganja brodom u društvenom vlasništvu (čl. 187. – čl. 198.),⁴⁹ te pravo vlasništva (čl. 199. – čl. 200.), ugovorno založno pravo (čl. 201. – čl. 215.)⁵⁰ i zakonska založna prava (čl. 216. – čl. 238.).⁵¹ Rješenja ZPUPBiH iz 1992.

⁴⁴ Vid. *Zakon o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije Bosne i Hercegovine*, *Službene novine Federacije BiH*, br. 73/05.

⁴⁵ Vid. *Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske*, *Službeni glasnik RS*, br. 58/01, 113/05, 33/06 i 1/08.

⁴⁶ Vid. *Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine*, *Službeni glasnik BDBiH*, br. 28/08.

⁴⁷ *Plovidba* je vještina vođenja brodova, plovila, koja se obavlja na unutarnjim vodama, unutarnjim plovnom putovima i pomorskom plovnom putu (čl. 2, toč. 2. ZUPPFBiH). *Pomorska plovidba* je plovidba koja se obavlja na moru, na kojem su utvrđeni uvjeti za sigurno odvijanje plovidbe i koji je proglašen kao plovni put, određenog režima plovidbe i klase (čl. 2, toč. 4. ZUPPFBiH). *Unutarnja plovidba* je plovidba koja se obavlja na unutarnjim vodama (uzdužna i poprečna), na kojima su utvrđeni uvjeti za sigurno odvijanje plovidbe i koje su proglašene kao plovni putovi, određenog režima plovidbe i klase (čl. 2, toč. 3. ZUPPFBiH). *Unutarnje vode Federacije BiH* su prirodne rijeke, vještačka akumulacijska i prirodna jezera, kanali i obalno Jadransko more (čl. 2, toč. 1. ZUPPFBiH) – vid. detaljnije D. Bolanča, M. Barun, „Osnovne značajke plovidbe u Zakonu o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije BiH iz 2005. godine“, *Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse”* 5/2007, 68–69.

⁴⁸ *Unutrašnja plovidba* je plovidba koja se obavlja na unutrašnjim vodama Republike Srpske (čl. 5, st. 1, toč. 2. ZUPRS). *Unutrašnje vode Republike Srpske* su reke, kanali, jezera i ostali vodeni prostori na kojima se obavlja plovidba (čl. 5, st. 1, toč. 1. ZUPRS). *Unutrašnja plovidba* je plovidba koja se obavlja na unutrašnjim vodama Distrikta (čl. 2. b ZUPBDBiH). *Unutrašnje vode Distrikta* su rijeke, kanali, jezera i ostali vodeni prostori na kojima se obavlja plovidba (čl. 2. a ZUPBDBiH).

⁴⁹ Ovdje se radi o pojmu iz socijalističkog sustava, pa ga treba podrazumijevati kao pravo vlasništva – detaljnije vid.: M. Powlakić, *Transformacija stvarnog prava u Bosni i Hercegovini*, Pravni fakultet, Sarajevo 2009, 1–230. D. Medić, „Prelazne i završne odredbe Zakona o stvarnim pravima Republike Hrvatske“, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka* br. 8, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka 2018, 21–40.

⁵⁰ Sadržaj ugovornog založnog prava odgovara klasičnom institutu hipoteke na brodu (vidi *supra* 3.a). Međutim, zakonski termin nije dobar, jer hipoteka na brodu ne nastaje samo ugovorom (vidi *supra* 3.b i *supra* 3.c).

⁵¹ Sadržaj zakonskog založnog prava odgovara klasičnom institutu privilegija na brodu (vidi *supra* 4.).

god. ista su ili slična hrvatskim propisima iz PZ-a, s nekoliko bitnih izuzetaka. PZ izričito navodi da su ovlasti hipotekarnog vjerovnika u pogledu namirenja hipotekarne tražbine sudska prodaja broda, izvansudska prodaja broda, te preuzimanje posjeda i iskorištavanje broda.⁵² Sve navedene ovlasti hipotekarnog vjerovnika propisane su kao zakonske uz mogućnost ugovornog isključenja neke ili nekih od njih. S druge strane, ZPUPBiH predviđa samo sudsku prodaju kao jedini zakonski način namirenja vjerovnika, a iznimno i prodaju javnom dražbom. Uzimanje broda u posjed i njegovo iskorištavanje dopušta se samo ako je to predviđeno u ugovoru o hipoteci na brodu (dakle, to nije zakonska mogućnost vjerovnika). Što se tiče zakonskog založnog prava (privilegija na brodu), nabrojane tražbine se razlikuju od onih u hrvatskom zakonodavstvu, jer se temelje na drugačijim međunarodnim instrumentima, a to su *Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1926. god.* i *Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1967. god.*⁵³ I u bosansko-hercegovačko plovidbenom zakonodavstvu brod je pokretnina, ali je u pogledu stvarnih prava podvrgnut knjižnom režimu, pa se tretira kao nekretnina. To znači da se materiji stvarnih prava na brodu, supsidujarno primjenjuju opći građanski propisi o stvarnim pravima. To su *Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske*,⁵⁴ *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta BiH*,⁵⁵ dok je u Federaciji BiH na snazi *Zakon o stvarnim pravima*.⁵⁶

6. ZAKLJUČAK

Hrvatsko i bosansko-hercegovačko plovidbeno zakonodavstvo propisuju da je brod pokretna stvar, jer je namijenjen plovidbi, pa ga obilježavaju pokretna svojstva. Međutim, brod se tretira kao nekretnina u pogledu stvarnih prava na njemu, a to su vlasništvo i založno pravo. Za stvarna je prava karakteristično da se upisuju u upisnike brodova kao javne knjige. Hipoteka na brodu je prvi oblik registarskog založnog prava na brodu. Zalaganje broda je tipičan slučaj u kojem se na pokretnim stvarima uspostavlja založno pravo a da vjerovnik ne dobiva stvar da je drži u svom posjedu. Privilegiji na brodu predstavljaju drugi oblik založnog prava na brodu. Izuzetnost ovog

⁵² Vid. *supra* 3.a.

⁵³ Vidi fus-notu br. 7.

⁵⁴ Vid. *Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske*, *Službeni glasnik RS*, br. 124/08, 58/09, 95/11 i 60/15. Detaljnije o tom zakonu vid. D. Medić, *Novo stvarno pravo Republike Srpske*, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka 2018, 9 i dalje.

⁵⁵ Vid. *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta BiH*, *Službeni glasnik BDBiH*, br. 11/01, 8/03, 40/04 i 21/05.

⁵⁶ Vid. *Zakon o stvarnim pravima*, *Službene novine Federacije BiH*, br. 67/13 i 102/13.

instituta ogleda se u tome što za stjecanje ovog prava nije potreban upis u upisnik brodova, a stječe se nastankom privilegirane tražbine, neovisno o tome drži li vjerovnik ili ne drži brod. U pogledu stvarnih prava na brodu Republika Hrvatska slijedi suvremena rješenja *Međunarodne konvencije o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1993. god.*, dok su u Bosni i Hercegovini odnosno Republici Srpskoj još uvijek na snazi neka zastarjela rješenja preuzeta 1992. godine iz bivšeg jugoslavenskog Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, koja se baziraju na *Međunarodnoj konvenciji za izjednačenje nekih pravila o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1926. godine* i *Međunarodnoj konvenciji za izjednačenje nekih pravila o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1967. godine*.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Bolanča, Dragan - „LUTTENBERGER AXEL: Some Views on the New Croatian Maritime Code”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 1-2/1995;
2. Bolanča, Dragan, “The New Croatian Maritime Code”, *Acta Juridica Hungarica*, Budapest 1997;
3. Bolanča, Dragan, *Prometno pravo Republike Hrvatske*, Pravni fakultet, Split 2016;
4. Bolanča, Dragan, *Hrvatsko plovidbeno upravno pravo*, Pravni fakultet, Split 2015;
5. Bolanča, Dragan, „Upisnici (registri) plovila u bosansko-hercegovačkom plovidbenom zakonodavstvu”, *Pravna riječ* 36/ 2013;
6. Bolanča, Dragan, *Pravo osiguranja Republike Hrvatske*, Pravni fakultet, Split 2017;
7. Bolanča, Dragan, „Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj”, *Pravna riječ* 55/2018;
8. Bolanča, Dragan, Barun, Mara , „Osnovne značajke plovidbe u Zakonu o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije BiH iz 2005. godine“, *Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse”* 5/2007;
9. Bolanča, Dragan, Primorac, Željka, „Upisnici (registri) plovila u Zakonu o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije Bosne i Hercegovine iz 2005. godine”, *Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse”* 6/2008;
10. Brstilo, Josip „Pomorski privilegiji“, *Pomorski zbornik* 38/2000;
11. Crnić, Ivica: *Zakon o obveznim odnosima (napomene, komentari, sudska praksa i prilozi)*, Organizator, Zagreb 2006;
12. Čulinović-Herc, Edita, „Zalaganje pokretnih stvari bez gubitka posjeda“, *Zbornik radova „Zaštita vjerovnika“*, Opatija 1994;

13. Gavella, Nikola, *Založno pravo*, Pravni fakultet, Zagreb 1992;
14. Gavella, Nikola *et al.*, *Stvarno pravo*, svezak drugi, Narodne novine, Zagreb 2007;
15. Grabovac, Ivo, *Pomorski zakonik s pojmovnim kazalom*, Informator, Zagreb 1994;
16. Grabovac, Ivo, *Suvremeno hrvatsko pomorsko pravo i Pomorski zakonik*, Književni krug, Split 2005;
17. Nikčević-Grdinić, Jelena, „Hipoteka na brodu (pojam , nastanak, prostiranje i prestanak hipoteke na brodu)“, *Pravna riječ* 8/2006;
18. Nikčević-Grdinić, Jelena, „Pomorska hipoteka (mortgage) u engleskom i američkom pravu“, *Naše more* 1- 2/2009;
19. Hlača, Vinko, „Hipoteka na brodu u hrvatskom pomorskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 2/2006;
20. Marin, Jasenko, „Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj“, *Poredbeno pomorsko pravo* 159/2005;
21. Marin, Jasenko: „Registri plovnih objekata i zrakoplova“, *Zbornik radova sa savjetovanja „Hrvatsko registarsko pravo“*, Zagreb 2006;
22. Medić, Duško, *Pravo obezbjeđenja potraživanja*, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka 2013;
23. Medić, Duško, *Novo stvarno pravo Republike Srpske*, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka 2018;
24. Medić, Duško, „Prelazne i završne odredbe Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske“, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka 2018,
25. Medić, Duško, „O predmetu založnog prava“, *Pravna riječ* 55/2018;
26. Mihelčić, Gabrijele, *Komentar Ovršnog zakona*, Organizator, Zagreb 2015;
27. Pavić, Drago, *Pomorsko imovinsko pravo*, Književni krug, Split 2006;
28. Povlakić, Meliha, *Transformacija stvarnog prava u Bosni i Hercegovini*, Pravni fakultet, Sarajevo 2009;
29. Radović, Zoran, *Hipoteka na brodu*, Institut za uporedno pravo, Beograd 1986;
30. Rašović, Zoran, *Hipoteka*, Notarska komora Crne Gore, Podgorica 2015;
31. Stanković, Gordan, „Međunarodna konvencija o pomorskim privilegijama i hipotekama iz 1993. Godine“, *Uporedno pomorsko pravo* 1-4/1995;
32. Stanković, Gordan, „Hrvatska pomorska hipoteka u svjetlu nadolazećih izmjena Pomorskog zakonika“, *Vladavina prava* 1/1979;
33. Stanković, Gordan, Dotlić Maja: „Croatia (Law and Practice)“, *Chambers Global Practice Guides - Shipping*, London 2017;
34. Tetley, William, *Maritime Liens and Claims*, International Shipping Publications, Second Edition, Montreal 1998;
35. Žuvela Mladen, *Vlasničkopravni odnosi*, Organizator, Zagreb 2005.

Pravni propisi

1. Pomorski zakonik – PZ, *Narodne novine RH*, br. 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13 i 26/15;
2. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima – ZVDSP, *Narodne novine RH*, br. 91/96, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 i 152/14;
3. Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda – ZPLUV, *Narodne novine RH*, br. 109/07, 132/07, 51A/13 i 151/14;
4. Zakona o obveznim odnosima – ZOO, *Narodne novine RH*, br. 35/05, 41/08, 125/11, Z8/15 i dalje;
5. Ovršni zakon, *Narodne novine RH*, br. 112/12 i 93/14;
6. Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi Bosne i Hercegovine, *Službeni list Republike BiH*, br. 2/92 i *Službeni list SFRJ*, br. 22/77, 13/82, 30/85, 80/89 i 29/90;
7. Zakon o unutrašnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije BiH*, br. 73/05;
8. Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske, *Službeni glasnik RS*, br. 58/01, 113/05, 33/06 i 1/08;
9. Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BDBiH*, br. 28/08;
10. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta BiH, *Službeni glasnik BDBiH*, br. 11/01, 8/03, 40/04 i 21/05;
11. Zakon o stvarnim pravima, *Službene novine Federacije BiH*, br. 67/13 i 102/13.

Full Professor Dragan Bolanča, LL.D.

Faculty of Law, University of Split

THE LAW OF PROPERTY ON SHIP (THE COMPARASION AMONG THE NAVIGATIONAL LEGISLATION OF CROATIA AND BOSNIA AND HERZEGOVINA)

Summary

This paper represents an analysis of the law of property on ship (the institute of ship hypothec and maritime liens). In this context, the author points out Croatian Maritime Code (2004) and The Maritime and Inland Navigation Act of Bosnia and Herzegovina (1992). In conclusion the specific differences of mentioned law solutions are enacted.

Key words: *Republic of Croatia; Republic of Bosnia and Herzegovina; Republic of Srpska; Ship hypothec; Mortgage; Maritime liens.*